

Víctor Català

CATERINA ALBERT I PARADÍS

En efecte: el cim enter semblava un alipteri.

De tant en tant, nuvolades invisibles de tota llei d'aromes sanitoques revolejaven, invadint els senys deliciosament enfollonits. D'on venien aquelles aromes? De tota la muntanya, del món d'avall, que deixava escapar lo més pur de son ale, mentre ell s'endropia i emmetzinava en ses mateixes impureses reaspirades. Més, on era encara aquell món?

El pastor l'agafà de les espatlles i li féu donar mitja volta.

La Mila es posà les mans als ulls, i sentí les arreletes dels cabells a través de sa closca. Recordances de les vistes preses des de la Fita, des de Miranius, des de totes les alçaries de la muntanya, que pobres, que igualides quedaven davant del que veia! Allò era estesa, allò era immensitat desmesurada!...

Amb prou feines hagué de preguntar. Aquella mena d'enralojat ocrí i sienós que tenia sota els ulls era Murons, la grossa vila antiquíssima ratllada tota com amb carbonet pels solcs de sos carers. Les fumeroles que s'escampaven de ses ximeneies, barrejant-se en els aires planaven com una boirina blavenca sobre les teulades. Aquella gran escampada de taques rectangulars, matisada amb tota l'escala dels verds que enrondeva la vila, eren les hortes i farratges. Aquella barra travessera d'argent blanc que els posava límit, era el riu, el petit Nil, que feia fecunda i rica l'encontrada; i allò que rossejava en franges paral·leles, a cada banda del riu, eren les alberedes despullades, a les quals seguia el dilatat colrament de les terres de pa. I més enllà, encara, avançant sempre pel dret, aturava les mirades una esblaimada cordillera d'ambre gris, que no era altra que les muntanyes de Roquesalbes. Destancant-se a la dreta, aqueles muntanyes s'accentuaven —butllofant-se totes de pobles minúsculs que blanquejaven com grapedetes d'anissos— per a rematar en un promontori bravament engallit entre cel i terra; i per sa esquerra, la cordillera blanca s'enxufava en altra bruna i més alterosa, que en la llunyania prenia horitzontalment tota la banda sud. A trossos enribetava la crestellera d'aqueixa barricada fosca un dentejat d'un blanc rosat, tant net, que malgrat l'apartament, semblava rebotir als ulls.

—Són les neus de tot l'any— declarà el pastor, a una pregunta de la dona— A qualsevol temps que munteu al Roquís, les veureu sempre amb la seva mantellina a la testa, an aquelles muntanyiques. Elles soles endiumengin tota la vista, atrapeu pas?

Mes la Mila no hi prengué l'entusiasme que el pastor per aquelles muntanyes. S'estimava més guaitar, tot ençà, les menudes coses coneixents.

I començaren de donar la volta a l'esplanada. El curull de Roquís era la major altitud de la rodalia i la dominava en una gran extensió. La Mila retroba ben tost el Roquís Petit, com una gorra de cop caiguda als peus de son germà gran; la planureta anular de Ridorta, encentrant, com la nina d'un ull, son bufó turonet; l'entrellat d'arbrades, comes i camins, que acompanyava fins a Llisquents, la rústega vila terrassana, acusada en l'enterboliment de les distàncies per l'espurna, resplendent com una lluentina, de la bola metàl·lica de son campanar; les cilíndriques pilastres de Torroelles; les apartades maresmes ensorrades, i tanta i tanta de cosa més, perduda en aquell gran llenç de terror.

Voltaire'n un altra mica, veient sorgir les corregades capríxoses dels Roquissos, la carena allargassada i sacsonera del Mitjà, semblant, d'aquella alçaria estant, a un budell descobert de la gran moca de pedra; i darrera la carena, el seguit de la plana, ara d'un to polsós, que li donava la manca de vegetació, i al fons, noves muntanyes encara, blaves, transparents d'aquarel·la... Cinquanta passes més i la banda de llevant es descobrí a sos ulls.

Aleshores sí que la Mila els clogué ben de pressa, enlluernada altre cop per un sobtat i llampegant miroteig d'espill. Què era aquella ratlla de llum, llarga i feridora, que migpartia travesserament el cel i la terra? El pastor ho digué amb una paraula sola, amb una paraula màgica:

— La mar!

La Mila va tombar-se com fiblada.

Que allò era la mar, el quelcom imponderable de que havia sentit parlar tantes vegades?

Parpelleja repetidament, fent una gran neteja de ses còrnies, després torna a mirar, esbatanats de papres, fixes les nínetes, resistint heroicament el guspirejant pampallugueig encegadors.

— La mar! La cosa mai vista!... La mar gran dels peixos, dels naufragis, de les serenes, de les grotes violades, de les petxinetes i llerons!... I per sa memòria passaren com una exhalació els ex-vots de la capella, les narracions del pastor, les dites i recontes d'abans d'anar a la muntanya, tot lo que li havia parlat d'aquella mar tan retreta i exalçada pels homes... Una alenada de desil·lusió l'enfredorí de cap a peus.

Pàg. 243 a 245

Caterina Albert i Paradís. L'Escala 1869. Pseudònim: Víctor Català.

Transcrit del seu llibre: SOLITUD, acabat el febrer del 1905. Segons la definició dels crítics i de molts que l'hem llegida és: "Un dels cims més alts de la novel·lística catalana de tots els temps". Llibre traduït a diverses llengües, entre elles l'Esperanto.

Poema en prosa. Drama on els fets més vulgars de la vida són curulls d'emoció i fantasia. Potser per això l'audiència és popular i perenne.

Escenari: Una llunyana ermita a l'alta muntanya. (Probablement Torroella i rodalies)

Personatges principals: La Mila, l'ermitana esmaperduda. Una adolescent retardada, descobrint la vida en el pas de les hores impertorbables entre la pujada i la davallada. Mes no té l'ànima terrassana! El pastor: Seixanta-quatre anys pel gener vinent... Ell és el poeta. Serà. Amb el seu dialecte Gaietà i les seves rondalles. Amb la magnitud de la seva vida interior, amb el seu enamorament per la natura i advertint. És a dir, amb la seva humanitat.

I per damunt de tot, la presència de l'alta muntanya, l'altre personatge.

Personatges secundaris: "L'Ànima", espectre de les espurnes grogues, encarregat de consumir la tragèdia.

En Matias, el lloc marit.

En Baldiret: El vailet, ulls rodons com un peix, talment empedreïts.

És un cant als rius, a les fonts, als arbres, a les plantes, a les bèsties i als estels, barrejat amb el misteri de la bellesa, la basarda i la placidesa, l'encís i la poesia, l'inquietud indescribable, l'embruix i la beatitud sublim.

Amb aquesta obra Víctor Català s'anticipà de molts anys a la psicoanàlisi i als seus mètodes d'exploració psíquica per l'expressió dels sentiments i les emocions dels personatges.

Imma

Som part de la Cultura Catalana

El 1904, any del naixement de "la Caixa", Prat de la Riba, un dels seus fundadors, publicà la seva obra «La Nacionalitat Catalana».

Anys més tard, Pompeu Fabra, conseller de "la Caixa", donava a conèixer el seu «Diccionari General de la Llengua Catalana».

Avui, les aportacions de "la Caixa" assoleixen un extens camp que va des de la Literatura al Teatre, passant per la Pintura, la Música, la Fotografia, etc.

Amb legítim orgull podem dir que cap mena d'expressió cultural del poble català ens és aliena. Perquè som part d'aquesta mateixa cultura. La catalana. La nostra.

CAIXA DE PENSIONS

"la Caixa"